

"תפילה שמילותיה פשוטות"

דברים למשפחות השכולות בקול ישראל ובגלי צה"ל, ערב יום-הכיפורים,

תשנ"ו, 1995

משפחות יקרות, אזרחי מדינת ישראל, עליתן הבוקר, לפני מנהג ישראל, על קברי היקרים לכן ולנו, לבקש להיות מליצי יושר לנו, למשפחות, לעם ישראל. היו איתכן היום בבית העלמין עוד משפחות שכולות, עוד משפחות כואבות. עם רב מאד. משפחה אחת גדולה.

אבל ההתכנסות הגדולה אינה מקהה את הכאב, שהוא כל-כך אישי, כל-כך פרטי. לכל אחד ואחת מכם ספר זיכרונות שהוא רק שלו, אלבום תמונות-חיים שרק הוא מפענח אותו. ערב יום-הכיפורים הוא יום של כאב היחיד. בתפקידי כראש-ממשלה וכשר ביטחון אני נפגש איתכם בעצרות הזיכרון של הרבים: זוהי לי זכות וחובה כאחת. בכל עצרת זיכרון אני אומר לכם דברים - ואתם עומדים מולי, עם רב מאוד, ואני רואה רק את מבטיכם, מבטי ההורים, מבטי האלמנות, מבטי היתומים. והמבטים האלה שוברים את הלב.

תמיד אמרתי, תמיד אמרנו, בעצרות הזיכרון, דברים שחזרו על עצמם עוד ועוד. אמרנו: "הלוואי שלא יתווספו עוד שמות על לוחות הזיכרון". אמרנו: "מי ייתן ויהיה זה החלל האחרון". זו הייתה והינה תפילה שמילותיה פשוטות. זו הבעת תקווה שתמיד חשבנו שאין לה סיכוי להתממש, לא בימינו שלנו.

בימים אלה אנו מנסים להשכין שלום, אנו מנסים לעשות את הנדרש כדי שהמילים הללו לא תישארנה חלולות וריקות, שהחלל האחרון שהיה - יהיה באמת החלל האחרון, שבשנים הבאות לא יתרבו הבאים לעצרות הזיכרון. אני מאמין כי גם אם על הדרך לשלום יש בינינו חילוקי דעות, הרי שהרצון לשלום מאחד את כולנו.

בני המשפחות, בעוד שעה קלה יתעטף עם ישראל בקדושת יום-הכיפורים. דממה תעמוד אז בבית שלכם החסר את הבן, את הבת, והכאב רק יחריף. אני יודע: הכאב אינו מתקנה במשך

השנים. הוא רק מתחדד יותר. הלוואי שיכולנו להקל עליכם, אבל אנחנו יודעים: מילים אינן מרפאות כאב. הלוואי שלא תדעו עוד צער.

את דברי היום אני מבקש לסיים במילים היוצאות מן הלב, שכתב לפני כמעט יובל שנים חברי לדרך ארוכה, חיים גורי, ונתן להם מנגינה המלחין סשה ארגוב, שהלך לעולמו השבוע. המילים ליוו אותנו בכל המלחמות, והן נכונות לכל הלוחמים, לכל הבנים והבנות שלנו.

על הנגב יורד ליל הסתיו
ומצית כוכבים חרש חרש
עת הרוח עובר על הסף
עננים מהלכים על הדרך

כבר שנה, לא הרגשנו כמעט
איך עברו הזמנים בשדותינו
כבר שנה, ונותרנו מעט
מה רבים שאינם כבר בינינו

אך נזכור את כולם
את יפי הבלורית והטוהר
כי רעות שכזאת לעולם
לא תיתן את ליבנו לשכוח.
אהבה מקודשת בדם
את תשובי בינינו לפרוח .

הרעות, נשאנוך בלי מילים
אפורה, עקשנית ושותקת
מלילות האימה הגדולים
את נותרת אדירה ודולקת .

הרעות כנערייך כולם

שוב בשמך נחייך ונלכה,
כי רעים שנפלו על חרבם
את חייך הותירו לזכר .

גמר חתימה טובה